

Celý život v muzeu

Poslední den loňského roku odešel do důchodu ředitel Poštovního muzea v Praze PhDr. Jan Galuška. Působil tu skoro celý dospělý život, více než 36 let, a z místa eléva, přijatého spíše z milosti, nakonec na šest let stanul v čele téhle pro nás tak významné instituce. Po většinu té doby Jana Galuška znám, a protože ho považuji za pozoruhodnou osobnost, poprosil jsem ho, aby se mnou na stránkách časopisu Filatelie zavzpomínal.

FRANTIŠEK BENEŠ

Seznámili jsme se před třemi desítkami let, v únoru roku 1984, bezprostředně po mém nástupu do Poštovní filatelistické služby. Setkali jsme se tehdy v realizační komisi ministerstva spojů, jejímiž jsme byli oba členy, já za Pofis, JG za Poštovní muzeum. Hned na prvním zasedání mě zaujalo jeho mimořádné zdvořilé a kultivované vystupování, které v dobách soudružských tykaček nebylo běžné. To si člověk obvykle neosvojí až v dospělosti, to mu musejí vstřípit rodiče už v útlém věku. A tak jsem náš rozhovor začal právě jimi.

I když různí sociální experimentátoři tvrdili, že rodina nemá na člověka největší vliv, důležitější že je společnost, já na takové úvahy nevěřím. Proto by mě zajímalo, z jakého vlastně pocházíte prostředí? Jací byli vaši rodiče? Začneme nejdůležitějším člověkem, maminkou.

Tahle větev mé rodiny pochází zčásti z Moravy a zčásti z Jižních Čech, kam některé mé příbuzné osud zavál. Maminka Milena, která je ročník 1926 a chválabohu je tu stále s námi, je z té moravské větve. Díky ní o svých předcích leccos vím, a protože se naučila

pracovat na počítači, sepisuje nám své paměti. Za svobodna se jmenovala Králová a její otec měl za první republiky stavební podnik. Stavěl inženýrské stavby, silnice a také železnice, kvůli zakázkám nakonec přesídlil do Prahy, kde pak postavil i náš rodinný dům na Babě. Vedle podnikatelů byli v rodině i intelektuálové a umělci, například strýc mé matky, akademický malíř Jaroslav Král, patřil k předním uměleckým osobnostem meziválečného Brna. Pro jeho levicové zaměření ho za války věznilo gestapo a v roce 1942 byl zavražděn v Osvětimi. Už od padesátých let má v Lerchově ulici v Brně pamětní desku. Manželem mamčininy tety byl zase básník František Halas; její prastrýc MUDr. Václav Šťastný založil nemocnici v Písku, a tak bych mohl pokračovat. Maminka se tak od dětství pohybovala v intelektuálním prostředí, k přátelům a známým rodiny patřili Medkovi, vnučky TGM či rodiče pozdější senátorky Moserové a také mnoho dnes slavných malířů, básníků a spisovatelů. Není tedy divu, že ji tohle prostředí ovlivnilo a ona pak zase ovlivnila nás, tedy mě a mého mladšího bratra Vladimíra.

A tatínek?

Jeho část rodiny pocházela z Moravského Slovácka, kde je ostatně příjmení Galuška dodnes poměrně běžné, hlavně v Uherském Hradišti. Jeho otec byl z prostých poměrů, vyučil se uměleckým kamenosochařem, z velké války se vrátil jako italský legionář a v armádě už zůstal jako rotmistr z povolání. Protože neměl potřebné vzdělání, nestal se důstojníkem, ale byl velmi společenský a stal se předsedou Svazu československých rotmistrů. V té době to byla významná funkce, v níž se stýkal s členy velení naší armády. Přátelil se s Aloisem Eliášem, generálem a pozdějším protektorátním ministerským předsedou, s nímž se zapojil do odbojové organizace Obrana národa. Eliáš později zavraždili nacisté, dědeček zemřel v roce 1940, právě v den, kdy ho přišlo zatknout gestapo.

To už dávno bydleli v Praze a tatínek Miroslav, který se narodil v roce 1922, studoval na arcibiskupském gymnáziu v Bubenči, když pak okupanti školu násilně vystěhovali, působila na Smíchově, v bývalém klášteře Sacré Coeur v Holečkově ulici, naproti budově bývalého kláštera Svatého Gabriela, v níž už tenkrát sídlilo Poštovní muzeum. Po maturitě byl nuceně nasazen v Berlíně, na konci války se zapojil do odboje ve Zpravodajských brigádách.

To už se znali s maminkou?

Ano. Tatínek po válce nepokračoval ve studiu, chtěl se stát co nejrychleji novinářem a být u dějinných událostí, které se tehdy odbývaly. Bylo mu třídvačacet nebo čtyřdvacet, když nastoupil do redakce Rudého práva, a jedním z jeho prvních velkých úkolů byla účast na Norimberském procesu. Po komunistickém převratu v roce 1948 působil v redakci týdeníku Tvorba a vedl tvůrčí skupinu v podniku Československý film. Pak ale onemocněl tuberkulózou a rok a půl se léčil, čímž skončila tahle kapitola jeho novinářské kariéry. Rodiče se vzali v roce 1949, o rok později jsem se narodil já a za další dva roky bratr Vladimír.

Dcera bohatého stavitele a novinář z Rudého práva... Jak se mohli lidé z tak rozdílných poměrů – a nejspíš i rozdílného světového názoru, vlastně tak sblížit?

Nezapomínejme na Masarykův výrok *Svět jde dle-eva*. Nechci to zlehčovat, ale za první republiky nemalá část společnosti, především intelektuálové, s komunisty sympatizovala, dokonce byli členy strany, a další se ně dívali se shovívavými sympatiemi. To platilo i pro maminičiny rodiče a další příbuzné (babička byla ostatně předválečnou členkou strany, vzdor svému třídnímu postavení a rozhodně ne proletářskému původu). Vývoj ukázal, že v tom byl pořádný kus naivity, ale to tehdy prokoukl jen málokdo. Není sporu o tom, že ve dvacátých a třicátých letech se mnoha lidem žilo opravdu těžko a komunisté nabízeli snadná a rychlá řešení. Pak hrůzy protektorátu ukončené sovětskými tanky, není divu, že mnozí propadli iluzím, z nichž pak těžce strážlivěli.

Tatínek je veřejností vnímán asi jako nejznámější člen vaší rodiny, především v souvislosti s Pražským jarem. Co ale vlastně dělal do té doby?

Protože byl jazykově nadaný, uměl německy, anglicky, francouzsky a rusky, po vyléčení nastoupil na ministerstvo zahraničních věcí do tiskového odboru, který pak šest let vedl. V té době navázal přátelství s cestovatelem Hanzelkou a Zikmundem, které jim vydrželo po celý život. Po návratu z Afriky hledali někoho, kdo by jim napsal předmluvu ke knize Afrika snů a skutečností, kterou vydali v roce 1952. Táta se toho ujal a knížka pak vyšla v mnoha nákladech u nás i v zahraničí. Smál se, že díky tomu vydělal na auto, na Spartaku, se kterým pak několik let jezdil.

V roce 1958 byl jmenován velvyslancem ve Velké Británii, kde jsme s ním tři roky žili. V roce 1961 se vrátil do Československa a působil opět jako novinář, krátce jako zástupce šéfredaktora Rudého Práva, pak v letech 1963 – 64 jako hlavní redaktor Kulturní tvorby. To byl v počátcích politického uvolnění literární týdeník zveřejňující i kritické a polemické názory. Na webových stránkách Slovník české literatury lze najít dlouhý seznam autorů, kteří zde tehdy publikovali; je mezi nimi mnoho známých jmen, někteří později stanuli v řadách disidentů a odpůrců režimu. Kulturní tvorba přinášela i překlady, v roce 1963 například z děl Alexandra Solženicína. To se samozřejmě většině tehdejšího vedení státu nelíbilo, a tak byl v roce 1965 otec z redakce odvolán, prý na přímý pokyn Antonína Novotného.

Pak následovala známá československá účast na Expo v Montrealu?

Po odvolání z Kulturní tvorby táta získal místo generálního komisaře československé účasti na Světové výstavě EXPO 1967, která se konala v kanadském Montrealu.

To byla slavná akce naší kultury a techniky. Kinoautomat Miroslava Horníčka, Kinoautomat pro děti, který uváděl Jiří Šlitr, Laterna magika, české sklo a keramika, Třebechovický betlém, gotické umění, revoluční textilní stroje, staré i nové výtvarné umění, sám pavilon či čtyři stylové restaurace, to všechno mělo u návštěvníků velký úspěch a mnohým to ukázalo naši zemi v novém světle. Naše tehdejší účast se ostatně připomíná dodnes, a třeba v roce 1997, u příležitosti 130. výročí založení kanadské konfederace (samo EXPO bylo uspořádáno k 100. výročí), proběhl v Montrealu vzpomínkový večer za účasti bývalého kanadského premiéra Trudeaua, na který otce pozvali jako hlavního hosta. EXPO totiž bylo samozřejmě významné i pro pořádající zemi - na jeho přípravě tehdy spojili síly anglicky i francouzsky mluvící Kanaďané, což jinak nebylo úplně běžné. Viděl jsem to na vlastní oči, o prázdninách jsme tam s maminkou a bratrem byli.

To bylo určitě inspirující prostředí, ve kterém jste se jako rodina pohybovali.

To jistě. Už jsem zmínil, že tatínek se od padesátých let přátelil s Hanzelkou a Zikmundem, ti k nám na Babu dokonce jednou přijeli se svou slavnou asijskou expediční Tatrou 805 a já jsem si ji mohl jako kluk prohlédnout. Přátelil se i s Adolfem Hoffmeisterem, k tomu mě jednou vzal do jeho domu v Myší díře pod Hradem, a já si tam s úžasem prohlížel krásné obrazy, vrchol byl, když z schodů do patra visel olej od Paula Klee. Stýkal se i s řadou výtvarníků, spisovatelů a básníků, samozřejmě s umělci a lidmi kolem EXPO v Montrealu, a v tomhle prostředí jsme s bratrem žili a vyrůstali.

Pak přišlo asi nejznámější období, kdy ho u nás znal každý – Pražské jaro.

V roce 1968 byl otec jmenován ministrem kultury reformní Černíkovy vlády. Za jeho největší přínos v té době považují, že v dubnu 1968 prosadil zrušení cenzury, což byl počátek obrodného procesu. Po zřízení federace se stal ministrem kultury české vlády, a na tuhle funkci rezignoval v květnu roku 1969, na protest proti nucenému odchodu Alexandra Dubčeka z čela KSČ. Následovalo vyloučení ze strany, postupně i perzekuce.

Ta ale nepřišla hned, byl přece jmenován generálním komisařem československé účasti na Světové výstavě v Ósace v roce 1970.

To je pravda. Normalizátoři tehdy ještě plně neodkryli karty a některé odstavené politiky dočasně přesunuli na jiná místa, hlavně v zahraničí. Dubčeka na velvys-

lanectví v turecké Ankaře a tátu do Japonska. Dalším důvodem bylo, že si nechtěli udělat ostudu před světem, přece jen předchozí československé účasti na výstavách EXPO byly velmi úspěšné, počínaje Bruslem 1958 po Montreal 1967. A tak odjel do Ósaky,

kde byl vlastně po celou dobu přípravy a průběhu výstavy. Maminka tam po čase odjela za ním a já s bratrem jsme tam trávili alespoň prázdniny. Už si přesně nepamatuji, jestli

ho z KSČ vyloučili po návratu domů, nebo už předtím, ale nakonec skončil jako referent v Zemědělských stavbách v Praze-Řepích, kde pak pracoval až do důchodu. Maminku v práci - Českém hudebním fondu - sice nechali, ale odvolali ji z vedoucího místa v Hudebním informačním středisku.

Táta si tenkrát přivydělával výukou jazyků, učil česky a anglicky zejména diplomaty. I to bylo určité důvodem, že ho často vyslychala STB. Navíc byl po celou normalizaci ve styku s disentem, například s Ritou Klímovou, dcerou novináře Stanislava Budína, který s tátou spolupracoval v Kulturní tvorbě. Paní Klímová byla manželkou reformního politika Zdeňka Mlynáře a po roce 1989 působila jako naše velvyslankyně v USA.

Po sametové revoluci se ale váš otec jako jeden ze symbolů Pražského jara vrátil do veřejného života.

Díky svým zkušenostem a dobrým výsledkům na předchozích výstavách byl jmenován generálním komisařem československé účasti na EXPO 1992 ve španělské Seville. I na ni máme připomínku v naší známkové tvorbě. To mu už bylo sedmdesát let. Přesto stále hodně překládal, téměř až do své smrti v roce 2007.

A co vy? Už jste zmínil, že jste žili v Praze na Babě, kam jste chodil do školy?

Na SVVŠ, neboli střední všeobecně vzdělávací školu na Velvarské ulici, nedaleko kulatého náměstí v Dejvicích, vedle dnešní Evropské. Po maturitě v roce 1968 jsem se dostal na fakultu sociálních věd a publicistiky University Karlovy, na obor kulturní antropologie a sociologie. V roce 1971 byla fakulta změněna na fakultu žurnalistiky, novinářské obory přešly na fakultu filozofickou. Tam jsem v roce 1974 absolvoval - kulturologii v kombinaci se sociologií.

To už byla normalizace v plném proudu. Jak se vám s takovým kádrovým škraloupem hledalo uplatnění?

Po škole jsem byl rok na vojně, jako absolvent v Tachově a ve Stříbrě u motostřelců. Skutečný problém nastal po návratu - jak jsem se někde představil, bylo po nabídce. Přes tátova známého jsem se na pár

měsíců uchytil v propagaci Pražských pekáren. Bylo to hrozné - nic se tam nedělo. Kdybych byl starší, možná by mi to nevadilo, ale jako mladý člověk jsem chtěl něco pořádného dělat. Koncem léta 1976 jsem objevil inzerát v novinách, že Výzkumný ústav strojírenské technologie a ekonomiky vypisuje konkurs na místo podnikového sociologa. Ten jsem vyhrál, nastoupil, ale za tři dny mě vyhodili; jak jsem po letech zjistil v archivu v Pardubicích, bylo to na zásah STB. I když jsem se snažil, nikde mě nechtěli, ani na místo kulturního referenta v ZOO!

To tedy vypadalo dost beznadějně!

Rozhodně. Zvlášť když si uvědomíte, že režim tehdy na jedné straně nepohodlným lidem a někdy i jejich rodinným příslušníkům neumožnil pracovat, a na straně druhé jim vyhrožoval paragrafem o příživnictví, jehož pomocí někteří skončili i v kriminále. Na mě se ale nakonec usmálo štěstí. Další přítel mého tatínka nám zavola, že se mám 1. února 1977 v sedm nula nula ráno dostavit do ulice Politických vězňů, na Ředitelství pošt Praha, že prý tam pro mě ředitelka Marie Koubová něco má.

A to byl počátek vaší kariéry u pošty, přesněji v jejím muzeu?

Ano, i když na nějakou kariéru to zpočátku rozhodně nevypadalo. Když mě paní ředitelka stroze vyzvala: „*Soudruhu, posaďte se*“, očekával jsem, že v nejlepší případě dostanu klíče od Trabanta a stanu se motorizovaným doručovatelem telegramů. Místo toho ale řekla: „*Mám pro vás jediné místo, a to na dobu určitou, v Poštovním muzeu*“. O téhle instituci jsem nic nevěděl. Jen z dětství jsem si vzpomínal, jak jako šestiletý jsem viděl obrázek letadla Aero v Poštovním muzeu a s babičkou se tam pak vypravil. Letadlo tam ale už nebylo, dokonce skoro už ani to muzeum. Ale zpět do kanceláře paní ředitelky. „*Jste filatelista? Ne? To je dobře! Už v sedm nula nula tu měl být soudruh doktor Čtvrtník, který je ode dneška vedoucím muzea a má si vás tu vyzvednout!*“ Doktor Čtvrtník dorazil o půl hodiny později, v sympatické povznesené náladě. Vyzvedl mě, šli jsme na Smíchov pěšky, po cestě se zastavili na menší občerstvení, a v ten den započalo naše přátelství, které pak vydrželo po tři desetiletí.

Pavel Čtvrtník byl bezesporu originální osobností. Měl jste k němu blízko, mohli byste tedy o něm říci pár slov?

Byl to především velmi slušný a hodný člověk. U pošty působil asi proto, že už jeho tatínek tu byl vysokým úředníkem. Pavel měl od dětství těžkou zrakovou vadu, která však nepřekážela jeho poštovní historickému zaměření. Byl o tři roky starší než já a v muzeu pracoval od roku 1970, tedy od svých třidvaceti let, vlastně až do své smrti. Prvního února 1977 byl jmenován vedoucím a jeho prvním úkolem bylo vyzvednout mě a dovést do Holečkovy ulice. Bez zajímavosti není, že muzejnictví měli Čtvrtníkovi v rodině, Pavlova paní Ludmila od devadesátých let vedla Zdravotnické muzeum.

Jak na vás nové prostředí zapůsobilo?

Byl jsem ovlivněn filmy a měl představu, že v muzeu budou sedět podivní u stolů plných známek, které budou poletovat v průvanu... Nic ale nebylo vzdále-

nější skutečnosti. Našel jsem tu báječné lidi. O Pavlu Čtvrtníkovi jsem se už zmínil, tak snad ještě dodám, že to byl velký odborník a empatický člověk. Dále Ljuba Kamenářová, poštovní historička, zastupovala tehdy Patricii Tošnerovou, která byla na mateřské dovolené (Patricii čtenářům Filatelie netřeba představovat). Půl roku po mně nastoupil historik Jiří Hánl, odborník na historické mapy a rovněž originální postava. Dále přítel Pavla Čtvrtníka ze střední školy pro slabozraké – Milan Lukeš, ekonom. To všechno byli vrstevníci.

Pak tu byli pracovníci o generaci starší. Věra Lébllová, dobrá duše muzea, pracovala tu od roku 1961 a byla spolupracovnicí Karla Adlera, vedoucího, za nějž muzeum začalo opět vzkvétat po úpadku v padesátých letech, kdy skoro zaniklo (zachránily ho tehdy vlastně jeho sbírky známek, potřebné pro výstavy). Paní Lébllová mně a Hánlovi často před výplatou půjčoval padesátikorunu, platy jsme neměli zrovna vysoké. A právě ona byla obětí známého loupežného přepadení v kapitulní síni muzea na Smíchově, kdy zmizel osmdesátiblok modrých Merkurů. Útočníci ji tehdy fyzicky napadli a škrtili, musel to být pro ni hrozný zážitek, o kterém jinak milá a povídavá paní nebyla ochotna vůbec mluvit.

O něco mladší byla Louisa Troníčková, zástupkyně Pavla Čtvrtníka, která měla na starosti dokumentaci poštovních známek. Druhý nebo třetí den po mém nástupu mě vzala do expozice, kde mě seznamovala s vystavenými sbírkami. To byl můj první kontakt s filatelii a poštovními historii.

Už za svého nástupu tu pracovala Ivana Beránková, později provdaná Švandelíková, napřed jako knihovnice, pak přešla do oddělení poštovních známek, kde spolupracovala na evidenci. Dodnes je oporou muzea a ani se nechce věřit, že je tu vlastně služebně nejstarší.

Ne všichni kolegové ale měli skutečnou kvalifikaci pro muzejní práci. Například Alena Klokočnicková tehdy měla na starosti sbírku poštovních map, k čemuž ji mělo předurčit její předchozí působení jako učitelky zeměpisu na Středním odborném učilišti pošt...
A co vaši mladší kolegové?

Po mně do muzea nastoupily vlastně už dvě generace kurátorů. O obou se zájemci mohou dočíst v publikaci 90 let Poštovního muzea, kterou Pofis vydal jako 25. svazek Monografie. Ke střední patří například Alena Reichová, vedoucí oddělení dokumentace známkové tvorby, Mária Kavková či Soňa Vlasáková. Ty služebně ještě mladší, například Jana Kramáře, Martina Říhu a Martina Jahodu čtenáři Filatelie dobře znají z jejich článků a publikací, Vladimíra Halabřína zase z návštěv naší knihovny.

Z našeho společného působení v realizační komisi si vzpomínám na pana Votrubu, který v muzeu také pracoval.

Jiří Votruba byl důležitý kolega, který jako důchodce po dvanáct let pomáhal ve sbírkách známkové tvorby. Někteří čtenáři si ho možná dokonce pamatují. Před válkou prý býval obchodníkem s poštovními známkami a v roce 1968 do muzea nastoupil na brigádu s úkolem uspořádat filatelistickou část sbírek Poštovního muzea. Tou se v padesátých letech zabýval redaktor Ervín

Hirsch, který o ní dokonce vydal knihu. Je málo známo, že na přelomu let 1965 a 1966 na to krátce navázal znalec Jan Mrňák. Ale teprve Jiří Votruba sestavil soubory, které jsou základem současné expozice ve Vávrově domě. Pan Votruba vedl i evidenci známek, které přicházely z výměny poštovních správ v rámci UPU.

Vzpomínám si, že naproti němu seděl Vojtěch Šedivý, rovněž důchodce, bývalý ředitel rozhlasu po drátě, starý pošťák, který byl na vojně u dragounů a poštovní zkoušky složil už v roce 1929. Byl to nefilatelista, který byl přijat, aby na pana Votrubu, filatelistu, dohlížel. Věděl všechno o poště za první republiky a já dodnes lituji, že jsem se ho tenkrát víc nevyptával. Určitě by vnesl jasno do řady dodnes nevyřešených otázek.

O panu Votrubovi jsem slyšel, že vyřizoval i dotazy návštěvníků, kteří do muzea přinášeli své známky a chtěli znát jejich cenu.

V tom měl velkou praxi a byl při tom ochotný a trpělivý. Obzvláště vytižený byl po slavné loupeži Merkurů počátkem sedmdesátých let, o které šéfredaktor Filatelie Vítězslav Houška napsal knížku a později byl natočen film Osud jménem Kamila. Ještě mnoho let po té události do muzea nosily hlavně starší dámy nejružnější Merkury, samozřejmě obvykle padělků nebo novotisky. Probíhalo to často tak, že se dáma upjatě zeptala, jestli může hovořit s nějakým *opravdovým* odborníkem a pochybovačně se zadávala na obvyčejně vypadajícího pana Votrubu. Bylo na ní vidět, jak je plna nadějí na nové auto z Tuzexu, a jak nerada dává z ruky svou vzácnost z alba po manželovi. Pan Votruba byl na takové případy připraven, měl na svém pracovním stole sklo, pod kterým měl padělků a novotisků zastrkanou celou řadu, a rozechvělé návštěvě jenom ukázal na ten, který byl stejný jako přinesený.

Vraťme se ale k počátkům našeho působení v muzeu. Co jste tam vlastně po nástupu dělal?

Byl jsem výslovně přijat na přechodnou dobu, ale můj šéf Pavel Čtvrtník to viděl optimističtěji a přemýšlel, jak mě využít. V prvním roce jsem se především seznamoval s dějiny pošty. To mě bavilo. Vystudoval jsem sice něco jiného, ale historie byla mým oblíbeným oborem a byla mi vždy velmi blízká. Vedle toho jsem dostal úkoly v souvislosti s nadcházející Světovou výstavou poštovních známek Praga 1978. To byla dnes už nepředstavitelně rozsáhlá akce. Pražská expozice muzea v kapitulní síni bývalého kláštera svatého Gabriela na Smíchově byla po loupeži Merkurů pro veřejnost dlouhodobě uzavřena. To znamenalo osudy muzea na mnoho let – což byl smutný vedlejší důsledek tohoto kriminálního činu.

Prvním úkolem tedy bylo otevřít znovu tuto expozici. Na tom se podílel i grafik Karel Dvořák, pozdější tvůrce našich dopisnic a poštovních známek. V roce 1978 se nám to podařilo a výstavní sál muzea se otevřel návštěvníkům. Vedle toho jsme připravovali i expozici muzea přímo na výstavě. Ta byla velmi rozsáhlá a obsahovala řadu rarit z muzejních fondů a sbírek. Samostatnou výstavou bylo Výtvarné umění a poštovní známka, na níž byly představeny originály obrazů vedle jejich ryteckých přepisů do formátu známek. Dále historická expozice včetně jízdy poštovním

Výzdoba kláštera sv. Gabriela - sídla Poštovního muzea.

kočárem taženým čtyřspřežím kladrubských běloušů – z Celetné ulice přes Čechův most po nábřeží do tehdejšího Parku kultury a oddechu Julia Fučíka, kde probíhala hlavní část výstavy. Já měl na starosti provoz kočáru, ale pomáhal jsem i s historickou expozicí, a protože jsem měl řidičský průkaz, měl jsem na starosti i služební dodávku Škoda 1203.

Výstava skončila, měla úspěch, čím jste se zabýval dále?

Právě díky řízení služební dodávky jsem se seznámil s malířem a fotografem Tomášem Vosolsobě, který s muzeem už léta spolupracoval. Už před výstavou jej muzeum pověřilo, aby fotograficky zachytil všechny tvůrce našich poštovních známek, malíře, grafiky i rytce. Já jsem na ně předem sehnal kontakt, telefonicky nebo písemně dohodl návštěvu a pak je s ním objížděl. Navštěvovali jsme je v jejich ateliérech, kde je Tomáš fotografoval při práci. Zabralo by to půl strany, kdybych je měl jenom všechny vyjmenovat. Namátkou: Svolinský, Lhoták, Liesler, Schmidt, Jirka, Housa, Mráček, Švengsbír... Fotografie z této akce tvoří důležitou součást sbírek Poštovního muzea a některé dokonce před časem vyšly na historizujících pohlednicích.

To musely být úžasné zážitky, setkat se s tolika významnými tvůrci. Někdy byste je měl popsat ve Filatelii, určitě by to bylo poutavé čtení.

Třeba se k tomu jednou dostanu. Ale už teď alespoň dva, u nichž k fotografování naopak nedošlo.

Dorazili jsme k Jaroslavu Lukavskému do jeho rodinného domu v Praze pod Bulovkou. Návštěva byla jako obvykle předem dohodnuta, ale Lukavský nám

neotevřel. Jenom vykoukl z okna, a když jsme mu řekli, že jsme z Poštovního muzea, zakřičel na nás, že s poštou nechce mít nic společného a ať kookáme zmizet. A tak jsme Lukavského nevyfotografovali. Až později jsem se dozvěděl, že příčinou jeho odmítnutí měl být spor, který se krátce před tím rozhořel mezi ním a tehdejším vedoucím oddělení známkové tvorby na ministerstvu spojů.

Ještě smutněji dopadlo naše fotografování rytce Jaroslava Goldschmieda. Opět předem dohodnutá schůzka, a když jsme na ni přijeli, otevřela nám uplakaná paní Goldschmiedová v černém a řekla nám, že manžel krátce předtím zemřel. Když se dozvěděl, že jsme ho měli fotografovat, vrátila se do bytu a přinesla jeho občanský průkaz ze kterého vytrhla jeho fotografii a dala nám ji...

V ostatních případech jsme byli ale úspěšnější, a tak jsem měl příležitost se seznámit se známkovou tvorbou i z tvůrčí strany. Grafici a zejména rytci totiž při našich návštěvách pracovali obvykle právě na nových známkách, kterých tehdy vycházel velký počet.

V roce 1977 ale došlo ještě k jedné významné události pro život muzea – byl mu přidělen Vávrův dům, jeho současné hlavní sídlo.

To byl opravdu doslova přelom v jeho historii a působení. Po šesti desetkách let pronájmů a stěhování vlastní objekt! Nevelký sice, ale náš, navíc v úžasném místě, v centru Prahy a na vltavském nábřeží. Tehdy jsme ještě nevěděli nic o ničivých povodních, které se na nás jednou přiválily, a mysleli si, že strmé stěny regulace jsou před vodou dostatečnou ochranou. Prostředí bylo kouzelné – pár kroků od třídy, kterou Foglar v Rychlých šípech nazval Rozdělovací, naproti tajemné černé věži z jeho Strachu nad městem. Sám dům byl ale ve špatném stavu a k jeho otevření pro veřejnost vedla dlouhá cesta. V listopadu roku 1977 jsem ho poprvé navštívil a od té doby se mi vlastně stal osudem. Od roku 1979 jsem v něm dokonce dva roky seděl, zabýval se propagací muzea a s kolegou Hánlem jsme tu měli vedlejší pracovní poměr jako topiči. Paní Vávrová se synem se totiž odstěhovala a dům zůstal neobýván. To byl vítaný příjem k našim nevelkým platům, a když v průběhu rekonstrukce skončil, přivydělával jsem si v polovině osmdesátých let po práci jako doručovatel telegramů na Smíchově.

Koncem sedmdesátých let nás v muzeu bylo málo, a tak každý musel umět všechno. Já jsem vedle své běžné práce pomáhal i s předkládáním materiálů sběratelům ke studiu. Při tom jsem poznal, že nejde jen o skládání známek podle katalogu, že mnozí z nich jsou skutečnými badateli, kteří mají hluboké znalosti z řady oborů, počínaje polygrafií po poštovní historii.

Následujících deset let ale bylo především ve znamení rekonstrukce Vávrova domu na Nových mlýnech. Už jsem řekl, že vedoucí muzea Pavel Čtvrtník špatně viděl, a tak jsem s ním chodil na všemožná jednání a

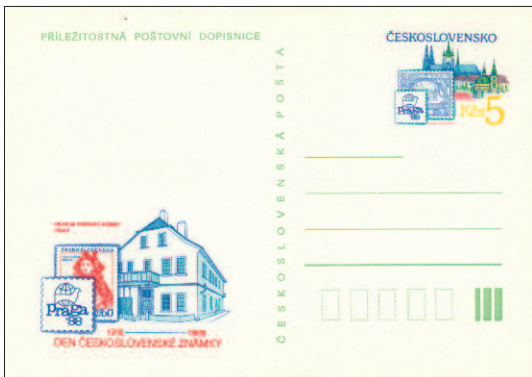
díky tomu poznal spoustu lidí a problémů a hodně se toho naučil. Rekonstrukce, to byly projekty, schvalování, pak vlastní stavba, a to nejen domu, ale i restaurování jeho interiérů, zajišťování nového mobiliáře a vybavení.

Konec sedmdesátých let je dnes považován za temnou dobu útlaku po vzniku Charty 77. Režim přitáhl šrouby a tvrdě vystupoval proti svým odpůrcům. Jaké to bylo tehdy v Poštovním muzeu?

Já se v té době díky své práci seznámil s řadou zajímavých lidí, například s významnou osobností naší muzeologie Antonínem Nemravou, pozdějším náměstkem ředitele Národního technického muzea. To byl hluboce věřící člověk, antikomunista, skvělý varhaník od svatého Ignáce na Karlově náměstí. Tehdy pracoval v NTM v oddělení dějin elektrotechniky, jehož součástí byly telekomunikační sbírky, které pocházely původně z Poštovního muzea. V NTM byla tehdy příznivá atmosféra, kdy tu i takoví lidé mohli působit. Podobná atmosféra byla v Poštovním muzeu. S kolegyní Ljubou Kamenářovou jsme tu dokonce prepisovali Prohlášení Charty 77, aniž by nás někdo udal. Samozřejmě jsme nijak neprovokovali a byli jsme šťastní za svůj muzejní mikrosvět, kde jsme si nemuseli nijak zvlášť dávat pozor na každé slovo.

Dneska je už těžko uvěřitelné, že v Poštovním muzeu nebyla organizace KSČ, protože tam nebyl žádný člen. Později jsme založili Odbornou společnost dějin spojů při tehdejší Vědeckotechnické společnosti a pořádali řadu seminářů v Praze a v pobočce muzea ve Vyšším Brodě.

Nová budova muzea ve Vávrově domě byla otevřena v roce 1988, u příležitosti další Světové výstavy Praha. Co se za těch deset let od vašeho nástupu v muzeu mimo rekonstrukci událo?

Připravili jsme řadu vlastních výstav, ale i mnoho expozic pro další výstavy u nás a v zahraničí. Moc rád vzpomínám například na spolupráci s Národním technickým muzeem, ing. Antonínem Nemravou, legendou českého muzejnictví, na přípravě putovních výstav „100 let telefonu v Čechách“ v roce 1981 a „130 let telegrafu“ v roce 1987. To, co jsem se tenkrát naučil, se mi později hodilo při psaní scénářů výstav a našich stálých expozic ve Vyšším Brodě. Vydávali jsme Sborník Poštovního muzea, jeho editorkou byla Patricia Tošnerová. Navzdory velmi omezenému rozpočtu se nám dařilo obohacovat muzejní fondy nákupy nových

sbírkových předmětů, například starých kočárů, které kdysi sloužily pro přepravu pošty; a pokud to možnosti dovozovaly, dávali jsme je restaurovat. Od poloviny

osmdesátých let jsme se pak soustředili na dokončení rekonstrukce a na přípravu výstavy v roce 1988. Vlastně ta nám nejvíc pomohla s tím, aby byly práce ve Vávrově domě skutečně dokončeny. Jak si jistě mnozí pamatují, stavební materiál byl těžko k sehnání a o řemeslnících škoda mluvit. A právě blížící se světová výstava podnítila vedoucí činitele rezortu spojů, aby přiměli stavební podnik všeho v termínu dokončit.

Když jste se zmínil o vedoucích činitelích spojů, poznal jste některé osobně? Jak na vás působili?

Hned první den jsem poznal přímou nadřízenou našeho muzea, ředitelku Ředitelství pošt Praha Marii Koubovou. Co o ní říci? Zaměstnala mě v době, kdy jsem se jinde o práci marně ucházel. K muzeu i jeho pracovníkům se chovala slušně.

S dalšími vysokými představiteli spojů jsem se poprvé setkal v roce 1978, při šedesátém výročí založení Poštovního muzea. Dobrý dojem na mě udělal tehdejší náměstek ministra pro poštu Juraj Maňák, lidový člověk, který možná dokonce schválil moje přijetí do muzea. Měl dobrý vztah k našemu vedoucímu Pavlu Čtvrtníkovi, znal jeho tatínka, který byl jeho kolegou na ministerstvu a měl na starosti Poštovní novinovou službu. Pavel k Maňákům dokonce chodil domů a doučoval jejich syna češtinu. To asi způsobilo, že Pavel ve funkci vedoucího i jako nestraník přežil různé situace, které by jinému způsobily problémy. Vzpomínám si třeba na emigraci našeho kolegy Milana Lukeše v roce 1980, což byla věc vždycky velmi sledovaná a vyvozovaly se z ní důsledky – už proto, že žádost o výjezdní doložku musel schválit nadřízený. Pavlovi to ale prošlo, Maňák jen velkoryse mávl rukou.

Vcelku mám pocit, po téhle stránce naše muzeum, které samozřejmě nebylo nijak strategickým pracovištěm, nechávali nadřízení na pokoji a nešikanovali nás.

Osudy muzea po otevření Vávrova domu v roce 1988 jsou veřejnosti vcelku dobře známy a jsou popsány i v už zmíněné knize 90 let PM. Po jejím vydání došlo k další povodni, ale i její následky se podařilo odstranit a muzeum slouží odborné i laické veřejnosti. S jakým pocitem z něj po šestatřiceti letech odcházíte?

S hrdostí, ale i s pocitem smutku a nostalgie. S hrdostí na to, co jsme v muzeu za ty desítky let dokázali – konečně má důstojné vlastní sídlo, sbírky světové úrovně jsou vystaveny, muzeum funguje pro veřejnost. To všechno vypadá samozřejmě, ale samozřejmě to není, a kdo zná minulost muzea ví, že se to podařilo vlastně historicky poprvé.

S pocitem smutku a nostalgie proto, že s muzeem byl spjat skoro celý můj dospělý život. Ale po vážné nemoci, se kterou jsem bojoval před pěti lety, se cítím unaven. Každý musí mít špetku sebereflexe a vědět, kdy odejít. Svým kolegům a nástupcům přeji mnoho úspěchů, a pokud mi budou síly stačit, samozřejmě jim v případě potřeby rád vypomohu. ■